

Челекбай А.Д.
Альмереков Н.А.

ХАЛЬҚАРАЛЫҚ ВАЛЮТА ЖӘНЕ НЕСИЕ ҚАТЫНАСТАРЫ

Оқу құралы

Челекбай А.Д., Альмереков Н.А.

ХАЛЫҚАРДЫК ВАЛЮТА
ЖӘНЕ НЕСИЕ ҚАТЫНСТАРЫ

Oқы күралы

Алматы, 2020

Chelekbay A.D., Almerekov N.A.

INTERNATIONAL MONETARY AND CREDIT RELATIONS

Textbook

Almaty, 2020

УДК 336 (75)
ББК 65.26я7
Ч 37

«Кайттар» Академиясының Гылыми көзөсі баспаға ұстынды
(2020 жылдың 8 науқас № 11/54 хаттамасынан үзінді көнірме).

Пікір білімшілер:

Сапарбасов Ә.Ж. – профессор, экономика ғылымдарының докторы, КР УГА академигі;

Абралиев О.А. – Әл-Фарағи атындағы Казак ұлттық университеті, «Менеджмент» кафедрасының профессоры, экономика ғылымдарының докторы;

Сайлаубеков Н.Т. – Абылай хан атындағы Казак халықаралық катынастар және әлем тілдері университеті, «Экономика» кафедрасының профессоры, экономика ғылымдарының докторы.

Ч 37 Челекбай А.Д., Альмереков Н.А.

Халықаралық валюта және несие катынастары. Оку құралы/ Алматы, «Фортунा Полиграф» баспасы ЖШС, 2020. – 252 бет.

ISBN 978-601-329-184-0

Оку құралы Казахстан Республикасының Мемлекеттік жөнір кесібін білім стандартының және «Халықаралық валюта-несие катынастары» пәннің типтік бағдарламасының талаптарына сәйкес «Экономика», «Каржы және бухгалтерлік есеп» мамандықтарының студенттері мен магистранттары және басқалары үшін дайындалды. Оку құралы валюта-несие кесіл кесібінде олардың даму ерекшеліктерін камтамасыз етеді. Оку құралы телемдер мен есеп айырысу баланстарының құрылымын караулақ көп болынды; халықаралық карыздар мен халықаралық төлем жүйелерінің функциялары ашылып көрсетіледі; валюталық операциялар мен валюталық тәуекелдердің мәнін көрсетеді; халықаралық кәсіпкерлікten және көркем көзгальысының сипаттамалары белгіленеді.

Оку құралы «Халықаралық валюта және несие катынастары» курсының тематикалық жұмыс бағдарламасына сәйкес келетін 7 тараудан тұрады. Әрбір тарауда оку мәтініне косымша өзін-озі бакылау, тапсырмалар, сондай-ақ емтиханга тесттерге және әдебиеттер тізіміне көткестік сұрақтар койылады. Оку құралы экономикалық профильдегі студенттер мен магистранттарға және жөнір кесібінде орнадарының мұғалімдердің, валюта-несие жүйесінде жөнір кесібінде орнадардың мәселелеріне көткестік сұрақтар мен тәжірибелегін қызыметкерлерге арналған. Оку құралында кірісіе, 5, 6, 7-тарауларды Э.Г.Д., профессор Челекбай А. Д. жазған, 1, 2, 3, 4-тарауларды Э. Г. Д., профессор Альмереков Н. А. жазған.

УДК 336 (75)
ББК 65.26я7

ISBN 978-601-329-184-0

© Челекбай А.Д., Альмереков Н.А., 2020
© «Фортунна Полиграф» баспасы ЖШС, 2020

МАЗМУНЫ

Кіріспе 5

Introduction 8

1-тaraу Әлемдік валюта жүйесі: тұжырымдамасы, құрылымы, негізгі элементтері.....	11
1.1 Валюталық жүйелер.....	11
1.2 Әлемдік валюта жүйесінің негізгі элементтері	13
1.3 Валюта нарығының объектілері мен субъектілері	14
1.4 Халықаралық өтімділік, валюталық шектеулер, валюталық саясат	15
1.5. Валютаның конверсиялануы.....	16

2-тaraу Әлемдік валюта жүйесінің эволюциясы: Париж, Генуялық, Бреттон - Вуддық және Ямайкалық валюта жүйелері	21
2.1 Әлемдік валюта жүйесінің даму кезеңдері.....	21
2.2 Париж валюталық жүйесі.....	23
2.3 Генуялық валюта жүйесі	25
2.4 Бреттон-Вуддық валюта жүйесі	26
2.5 Ямайка валюта жүйесі	29
2.6 Халықаралық валюта өтімділігі	32
2.7 Жаңа әлемдік валюта жүйесін құру сценарийлері	34

3-тaraу Еуропалық өнірлік валюта жүйесі және евроаймақ	41
3.1 Еуропалық валюта жүйесі: құрылу себептері мен мақсаты, оның құрамдастары.....	41
3.2 Еуропалық валюта жүйесінің ерекшеліктері	43
3.3 Еуропалық валюта жүйесінің функциялары	45
3.4 Еуропалық экономикалық қоғамдастық пен Еуропалық валюта жүйесін қалыптастыру дәйектілігі	47
3.5 Вернердің жоспары.....	49
3.6 Смитсон келісімі	51
3.7 Еуропалық валюталық жылан	52
3.8 ЭКЮ Еуропалық валюта бірлігі	54
3.9 Делор Жоспары	58

3.10 Экономикалық және валюталық одак (ЭВО).....	63
3.11 Халықаралық валюта-несие қатынастарындағы еуросың ролі.....	68
3.12 ЕО экономикасын дагдарыстан шығару жөніндегі шаралар	70
4-тaraу Қазіргі заманғы әлемдік валюта жүйесі	75
4.1 Заманауи валюта жүйесінің кұраушылары	76
4.2 Халықаралық валюта қоры	77
4.2.1 Резервтік үлес	78
4.2.2 Несие үлесі.....	79
4.2.3 ХВК несие қызметі	79
4.2.4 ХВК кредит беру тетіктері	81
4.2.5 Әлемдік валюта жүйесін ХВК реттеу	82
4.3 Валюта нарығы.....	84
4.3.1 Халықаралық валюта нарығының сипаты.....	84
4.3.2 Халықаралық валюта нарығының функциялары.....	86
4.3.3 Халықаралық валюта нарығының қазіргі валюта жүйесіне әсері.....	88
4.4 Ресми резервтер.....	91
4.5 Жеке сектордың шетел валютасына сұранысы.....	93
4.6. Интервенция және своптар желісі.....	95
4.6.1 Валюталық интервенциялар	95
4.6.2 Своптар желісі.....	97
5-тaraу Валюта бағамы сыртқы экономикалық қызметтің анықтауышы факторы ретінде.....	112
5.1 Валюта бағамының функциялары	112
5.2 Валюта бағамының халықаралық саудаға әсері	115
5.3 Номиналды және нақты валюта бағамдары	117
5.4 Спот-бағамдар мен бағам-форвард валют	119
5.5 Валюта бағамының белгіленген (тұрақты), өзгермелі және бақыланатын режимі.....	121
5.6 Валюта бағамына әсер ететін факторлар.....	123
5.7 Ұлттық валютаның девальвациясы және ревальвациясы.....	125
5.8 Қазақстанның бағамдық (курстық) саясаты.....	126
6-тaraу Халықаралық кредиттеу және тәуекелдер.....	142
6.1 Халықаралық кредиттеудің мәні мен ролі.....	142

6.2 Халықаралық кредиттің қызметтері (функциялары).....	146
6.3 Халықаралық кредит нысандары	147
6.3.1 Коммерциялық кредиттер	147
6.4 Банктік кредиттер	150
6.4.1 Экспорттық кредиттер.....	151
6.5 Брокерлік кредиттер	153
6.6 Өтемақы мәмілелері бойынша коммерциялық кредиттер ...	154
6.7 Лизинг	154
6.8 Факторинг және форфейтинг.....	156
6.9 Синдикатталған кредиттер.....	158
6.10 Ипотекалық кредиттер	162
6.11 Халықаралық несие нарығы.....	165
 7-тaraу Төлем балансы, халықаралық инвестициялық ұстаным, елдің халықаралық берешегі.....	182
7.1 Халықаралық есеп айырысу балансы	182
7.2 Төлем балансы.....	184
7.3 Елдің халықаралық инвестициялық ұстанымы.....	193
7.4 Халықаралық берешек балансы	196
7.5 Ішкі және сыртқы факторлардың төлем теңгеріміне және ХИҰ-ға әсері.....	198
 Тест сұрақтары.....	210
 Әдебиеттер.....	242
 Қосымша.....	243

Челекбай А.Д., Альмереков Н.А.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ВАЛЮТА ЖӘНЕ НЕСИЕ ҚАТЫНАСТАРЫ

Oқу құралы

Компьютерде беттеген Ақылова А.Т.

Мұқаба дизайнери Ақылова А.Т.

Басуға 24.09.2020. Пішімі 60×90^{1/16}.

Көлемі 15,75 б.т. Есептік б.т. 14,6. Шартты б.т. 12.

Таралымы 500 дана.

«Фортуна полиграф» баспасы» ЖШС
050063, Алматы қаласы, 1-ықшам ауданы, 81-үй /

Fpolygraf@bk.ru

Тел: +7 701 787 32 92, +7 771 574 57 05,
+7 701 940 76 86

Chelekbay A.D., Almerekov N.A.

INTERNATIONAL MONETARY AND CREDIT RELATIONS

Textbook

Computer imposing: Akylova A.T.

Design: Akylova A.T.

Passed for the press 24.09.2020. Format 60x90¹/₁₆.
Volume is 15,75 printed pages. Circulation is 500 copies.

LTD " Publishing House Fortuna Polygraph"

Almaty, Saina street,81

Tel: 8(727) 276 02 75, 8 701 787 32 92